

ZAGREB REK I MIR

2019.

Broj 4.

MEĐUNARODNI DAN LJUDSKIH PRAVA
10. prosinac

...javila Opću deklaraciju o
... kako se sva ljudska bića "rađaju slobodna i
... koji teži zaštiti osnovnih prava svih
... Opće deklaracije izradeno je još dvadesetak
... Konvencija o uklanjanju svih
... (poput Konvencije o
... Konvencija o uklanjanju svih
... djeteta itd.)

... na osnovu Opće deklaracije, imovinske stanje, ili neki drugi status, a
... kako se sva ljudska bića "rađaju slobodna i
... koji teži zaštiti osnovnih prava svih
... Opće deklaracije izradeno je još dvadesetak
... Konvencija o uklanjanju svih
... (poput Konvencije o
... Konvencija o uklanjanju svih
... djeteta itd.)

... generalna skupština Ujedinjenih
... međunarodna deklaracija polazi
... nacionalno ili društveno podrijetlo
... koje oblikuju kompleksan sustav zaštite
... Opća deklaracija o ljudskim pravima donesena je neposredno po završetku Drugog
... kao odgovor na nečovječne i genocidne prakse koje su uzdrmale
... osjećaj stalne nesigurnosti za grupe koje su bile žrtve
... kada se govori o povijesnom razvoju ljudskih prava, kao što je
... dokumenti koji su regulirali građanska prava kao što su
... američka Deklaracija o nezavisnosti
... 1776. godine i Deklaracija o pravima čovjeka iz 1789. godine

MEĐUNARODNI DAN LJUDSKIH PRAVA

10.12.1948. generalna skupština Ujedinjenih naroda usvojila je i objavila Opću deklaraciju o ljudskim pravima, prvi sveobuhvatni međunarodni dokument koji teži zaštiti osnovnih prava svih ljudi. Naime, međunarodna deklaracija polazi od ideje kako se sva ljudska bića „**rađaju slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima**“, bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeroispovijest, političko uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, imovinsko stanje, ili neki drugi status, a polazeći od koncepta ljudskog dostojanstva. Na osnovu Opće deklaracije izrađeno je još dvadesetak različitih konvencija koje oblikuju kompleksan sustav zaštite ljudskih prava (poput Konvencije o ropstvu, Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Konvencije o pravima djeteta itd.).

RAZVOJ LJUDSKIH PRAVA

Opća deklaracija o ljudskim pravima donesena je neposredno po završetku Drugog svjetskog rata kao odgovor na nečovječne i genocidne prakse koje su uzdrmale svjetski poredak i uvele osjećaj stalne nesigurnosti za grupe koje su bile žrtve fašističkih zločina.

Kada se govori o povijesnom razvoju ljudskih prava, kao okosnice se najčešće spominju drugi dokumenti koji su regulirali građanska prava kao što je britanska Magna Carta Libertatum iz 13. stoljeća, američka Deklaracija o nezavisnosti iz 18. stoljeća ili francuska Deklaracija o pravima čovjeka i građanina iz 18 stoljeća. No, ako pogledamo malo bolje, radilo se o sustavima gdje su, prema današnjim standardima, ljudska prava bila zatirana na svakom koraku, na snazi je bilo robovlasništvo, kolonijalno iskorištavanje, isključivanje žena iz ekonomskog i političkog života i dječji rad, da imenujemo samo neke.

Koje su onda ključne karike koje su omogućile današnju razinu uživanja ljudskih prava?

Prije svega, valja spomenuti angažman brojnih žena i muškaraca, organizacija, stranaka, religijskih grupacija, sindikata, pisaca, filozofa i drugih i to prvenstveno kroz:

- **pokrete za ukidanje ropstva i rasne diskriminacije,**
- **radnički pokret,**
- **feministički pokret,**
- **antikolonijalne pokrete i borbe,**
- **antifašističke pokrete.**

Ove borbe nas podsjećaju kako **unatoč univerzalnosti sustava ljudskih prava, ona nisu nepovratno izborna**; u nekim zemljama tek slijedi borba za ostvarivanje osnovnih ljudskih prava poput slobode od diskriminacije, prava na obrazovanje ili prava na sindikalno udruživanje. I na lokalnom primjeru možemo vidjeti kako izborna prava nisu tu nepovratno, primjerice, pravo na slobodne izbore građani Hrvatske uživaju od 1990., ali socijalna prava ozbiljno su nagrižena neisplatom plaća, kršenjem prava na ograničenje radnog vremena i plaćeni odmor i sl, također, prije i neposredno nakon rata, češća su bila proizvoljna hapšenja i pritvaranja hrvatskih građana, dok sada svjedočimo protjerivanju izbjeglica i sustavnom kršenju prava na azil.

Koji su ključni dokumenti koji obvezuju Republiku Hrvatsku na zaštitu ljudskih prava?

- Na globalnoj razini radi se o dokumentima Ujedinjenih naroda – brojnim konvencijama i međunarodnim paktovima proizašlim iz **Opće deklaracije o ljudskim pravima**.
- Na razini Europe krovni dokument je **Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda**.
- Ključni nacionalni dokument je **Ustav Republike Hrvatske**. Znete li da se čak jedna trećina teksta Ustava odnosi na ljudska prava građana Republike Hrvatske?

Tijela koja sudjeluju u sustavu zaštite ljudskih prava Hrvatskoj:

Hrvatski sabor

Ustavni sud

Ured pučkog pravobranitelja

Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova

Ured pravobraniteljice za djecu

Organizacije civilnog društva

Tradicionalno, ljudska prava dijele se na tri generacije

- **građanska i politička prava** najvećim dijelom odnose se na slobode pojedinaca u odnosu na državu, a uključuju pravo na život, slobodu od mučenja, slobodu misli, savjesti i vjere, slobodu izražavanja, pravo na slobodno okupljanje, pravo na političku participaciju i sl.
- **gospodarska, socijalna i kulturna prava** određuju obaveze države u odnosu na svoje građane, a uključuju sigurne i zdrave uvjete rada, pravo na odmor, slobodno vrijeme, razumno ograničenje radnog vremena i povremene plaćene dopuste, pravo slobodnog sindikalnog organiziranja, pravo na obrazovanje, pravo na jednaku plaću za jednak rad, pravo na zdravstvenu zaštitu, stanovanje.
- **kolektivna prava** koja određuju prava zajednica na siguran i održiv razvoj kao što je pravo na zdrav okoliš, ravnopravnost naroda, pravo na razvoj i mir.

U OBRANI LJUDSKIH PRAVA

Tijekom 2018. godine **ubijen je 321 aktivist za zaštitu ljudskih prava**. Nalazi organizacije Front Line Defenders pokazuju kako su čak dvije trećine ubijenih bili **aktivisti za zaštitu okoliša i prava domorodačkih zajednica**, često u zaštiti svojih zajednica od korporacija koje se bave invazivnim industrijama poput vađenja ugljena, sirove nafte, ruda i prirodnoga plina.

Ured pučke pravobraniteljice

Ured pučke pravobraniteljice institucija je ovlaštena od Hrvatskog sabora za rad na promicanju i zaštiti ljudskih prava i sloboda i **suzbijanju diskriminacije**. Ured prima i istražuje pritužbe o kršenjima ljudskih prava i iskustvu diskriminacije te daje preporuke državnim tijelima i tijelima i jedinicama lokalne i regionalne samouprave. Odnedavno, pravobraniteljica se bavi zaštitom prijavitelja nepravilnosti, poznatijih kao „zviždača“. U svom mandatu koji je započeo 2013. godine, pučka pravobraniteljica

Lora Vidović istaknula se javnim radom i podizanjem svijesti o ugrozi i zaštiti ljudskih prava. Posebno se angažirala istražujući i upozoravajući na **nasilje prema migrantima**, reagirajući na **relativizaciju ustaških zločina**, upozoravajući na **prava starijih osoba** i vraćajući u fokus socioekonomska prava. U ovom mandatu bio je očit i pokušaj pritiska Vlade RH na ovu neovisnu instituciju, pa su, u reakciji na godišnji izvještaj pučke pravobraniteljice, a posebno na upozorenja o postupanju policije i relativizaciji ustaških zločina, iz Vlade

poručili kako bi se nalazi Ureda trebali „u većoj mjeri temeljiti na podacima dobivenim od nadležnih tijela državne uprave“.

Edward Snowden

Edward Snowden

započeo je svoju karijeru u Centralnoj obavještajnoj agenciji (CIA), a radio je za Nacionalnu sigurnosnu agenciju (NSA) kada je otkrio sustav nadzora i masovnog prikupljanja podataka koji uključuje, ne samo korespondenciju stranih vlada i političara, već i masovno prikupljanje podataka, nadzor poziva, e-mail korespondencije i sms-ova običnih građana. Uz NSA, kako je otkrio Snowden, ključne karike za masovni nadzor i prikupljanje podataka su sigurnosne agencije Ujedinjenog Kraljevstva, Australije, Novog Zelanda i Kanade. I Hrvatska je sklopila ugovor s NSA kojim je omogućila ovoj stranoj agenciji stalno prikupljanje podataka o svojoj online komunikaciji stanovnika Hrvatske. Kako unutar agencije nisu reagirala na njegova upozorenja, 2013. godine odlučio je informaciju o nadzoru učiniti javnom uz pomoć medija. Njegova borba za **pravo na privatnost** skupo ga je koštala te je zbog straha od kaznenog progona bio primoran pobjeći iz SAD-a i zatražio je azil u Moskvi.

Cédric Herrou

Maslinik francuskog farmera, smješten uz francusku granicu s Italijom našao se 2015. godine na putu brojnih izbjeglica koje su pokušavali prijeći u Francusku. Na početku, Cédric je ljudima koji bi se našli na njegovom posjedu nudio hranu i prenoćište, no ubrzo je otkrio kako Francuske vlasti sustavno krše prava izbjeglica protjerujući ih iz zemlje i vraćajući ih nazad u Italiju. Inzistirajući da se izbjeglicama omogući ljudsko **pravo na azil**, Cédric je prevezio stotine izbjeglica dublje na teritorij Francuske što je nagnalo francusku policiju da ga više puta uhiti zbog ilegalnog pomaganja pri prelasku granice. Njegov slučaj došao je i do ustavnog suda koji postupak protiv njega odbacio ocjenjujući da je farmer djelovao u skladu s temeljnim načelom francuskog ustava, načelom "bratstva" među ljudima.

Clean Clothes Campaign

Clean Clothes kampanja okupila je mrežu organizacija za zaštitu radničkih prava, ljudskopravaških, organizacija koje promoviraju etički konzumerizam i ženskih organizacija s ciljem poboljšanja radnih uvjeta u tekstilnoj industriji. Posebno važno mjesto u CCC imaju Međunarodna organizacija rada i sindikati koji okupljaju radnice (jer, većinom su žene) u proizvodnji tekstila. Javnim razotkrivanjem uvjeta tekstilne proizvodnje CCC vrši pritisak na velike modne brendove poput H&M, Zare, Bennetona ili Levi's da stvore uvjete za ostvarivanje osnovnih ljudskih prava radnica koje proizvode njihove proizvode; da osiguraju **poštenu plaću, sigurne uvjete rada i pravo na sindikalno organiziranje**.

Kuća ljudskih prava

Više o stanju ljudskih prava u Hrvatskoj možete saznati iz **godišnjeg izvještaja o stanju ljudskih prava u RH** koji priprema **Kuća ljudskih prava**. Kuća ljudskih prava organizacija je smještena u Zagrebu koja vrši istraživanja, praćenje, javno zagovaranje i edukacije s ciljem zaštite, promicanja, razvitka i unapređivanja ljudskih prava. Organizacija je članica Mreže kuća ljudskih prava koja okuplja 16 organizacija u Europi s ciljem pružanja podrške pojedincima i organizacijama koja se bore za ljudska prava.

Ø NAMA

Centar za mirovne studije udruga je koja promiče nenasilje, ljudska prava i društvenu promjenu povezujući obrazovanje, istraživanje, zagovaranje javnih politika i aktivizam. Organizacija se naslanja na iskustvo različitih oblika izravne izgradnje mira u zapadnoj Slavoniji tijekom Volonterskog projekta Pakrac 1993.-1997., kao i na rad Antiratne kampanje Hrvatska. Saznaj više o CMS-u na www.cms.hr.

Mirovni studiji neformalni su obrazovni program CMS-a koji pruža mogućnost za kritičku analizu društvenih nepravdi, kao i alate i vještine za djelovanje ka pravednijem društvu, tj ka pozitivnom miru - društvu suradnje, čije institucije služe zadovoljavanju potrebe svijetu, a posebno onih najranjivijih. Mirovni studiji otvoreni su za sve, bez obzira na prijašnja obrazovna iskustva, traju od siječnja do lipnja i uključuju 3 modula i 7 programskih cjelina. Više o programu i poziv za nove sudionike naći ćete na web-u www.cms.hr/hr/mirovni-studiji.

Ovaj je dokument izrađen uz financijsku podršku Grada Zagreba. Sadržaj ovoga dokumenta u isključivoj je odgovornosti Centra za mirovne studije i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta Grada Zagreba.